

(Светосавска беседа Ђорђа Вукадиновића)

Часни оци,

даме и господо,

браћо и сестре,

драги пријатељи!

Велика ми је част да вам се обратим овим узвишеним поводом, када православна огњишта и срца широм света празнују и славе Савиндан, дан који нас окупља, подсећа, национално уздиже и буди као ни један други. Причајући причу о Светом Сави и причајући је вековима, српски народ се увек поново рађа, одржава и препознаје у целом православном и хришћанском свету. Зато је Светом Сави његов народ, иначе, не баш увек захвалан и разуман, по Божјој промисли дао место и улогу која му припада и коју нико други није могао да изнесе.

Мало је народа који се могу подичити таквим националним светитељем, личношћу толико свестраном и свеприсутном, многостраном и многоструком, као што се наш народ може поносити Светим Савом – личношћу која кроз појединачност сведочи о универзалном, особи чији се дух и дело вековима оваплоћују у народном колективном памћењу, искуству и самосвести.

Сава је био свети човек у дословном смислу те речи. То значи да је био човек и светац истовремено, просветитељ и светитељ, човек свог народа и земље и, у исти мах, траг небеске светлости, њен одсјај и живо дело. Где год је крочила Савина стопа за њим је остајало једно, макар мало чудо. Остајале су припитомљене звери и помирена браћа –

при чему је, бар када је српски народ у питању, заиста тешко рећи шта је од тога веће и теже чудо.

У свему што је чинио, било на духовном, било на политичком плану, Сава је изражавао целог себе, показујући нам својим животом да су „профано“ и „свето“ у својим најбољим изданцима срасли у једно, и да највећу неправду чини онај ко покушава да раздвоји божанску природу од духа људског. Зато није случајно да је Свети Сава српском народу даровао и уметност и ученост, и књижевност и културу – и право и државне прописе, и пост и прве библиотеке и Номоканон и Хиландар као саборно место народне духовности.

Скупио је и објединио не само црквене каноне већ и световне законе (номои), прве правне норме на српском језику, учећи нас да државно-правна традиција и духовна самобитност једног народа иду руку под руку, и да све то стварамо, градимо и чувамо ткајући мисао и веру живота. Овострано биће и време, „вријеме земно и судбина људска“ (Његош), код Саве се показују у присуству живог Бога у сваком стваралачком чину, у вези космоса, човека и људске историје, и динамици отвореног времена у којем се рађамо и боримо. Свети Сава је посведочио блискост између молитве, мисли и дела – мисли као молитве и молитве као чина, и између културе и морала, части и образовања.

Решавајући конкретне проблеме свог времена и народа, Сава је одговорио на најтеже питање: „Ко смо?“ и „Куда идемо?“. И тако је једним потезом поставио и разрешио питање националног, односно народног идентитета. Чини се да ни данас нисмо даље одмакли од Савиним животом и делом уобличене мудрости да смо „Исток Западу и Запад Истоку“, а опет изгледа као да ту мисао и у њој садржану судбину још увек нисмо довољно разумели. И зато се понекад комично, а понекад трагично клатимо час на једну, час на другу страну, уместо да будемо то што јесмо, а што није ни једно ни друго, него нешто „треће“, и схватимо да то треће значи своје, а не туђе, да значи самосталност и самосвојност од које се – чак и када се то жели – не може побећи, а да се не престане бити.

То, између осталог, значи и да нико не може живети уместо нас, и да нас нико и ништа не може учинити живим и оплеменити ако се не уздигнемо сами и ако се, пре свега, не уздамо у себе, у своје кљусе, у оно што смо вековима били, што смо данас, и што ћемо тек бити. То значи да нам, без наше саборности и присебности, заједништва и знања, личног морала и делања, нема ни опстанка у свету, ни места на небу.

Свети Сава нас данас, као и већ вековима, такорећи, одувек и заувек, позива на помирење са собом и другима, на побожност, на свест и самосвест, на одговорност и дела у којима ћемо се препознати као људи и као народ који није од јуче, и који жели да га буде и сутра. Учи нас да свуда идемо и да са свима разговарамо, али и да при томе никада не заборављамо ко смо, одакле долазимо, шта хоћемо и чему тежимо.

"Саволики" данас, они који су налик Сави и који се на њега угледају, они што су видели света ал' им је њихова земља најмилија, они што су дотакли небо молитвом, али им је живот борба непрестана, зарад њиховог и будућих поколења, ти, дакле, данашњи Савини ученици и следбеници вођени су Савином свешћу и увидом о дубокој вези између политике, права, државе, религије, културе и етике. Али ти будући градитељи наших великих и малих Хиландара и Жича морају се умножити и порастати како у духовном, тако и физичком смислу, памтећи при томе да борба речју и памећу може бити плодотворнија и јача од сваког мача и сваке силе. И да ниједна сила није довека.

Јер када једнога дана, дана који можда и није тако далек како нам се данас чини, завађена браћа, попут Вукана и Стефана ономад, застану у својој свађи и мржњи, призову се памети и пожелеле да „спасу отачаство“, то јест, да спасу што се спасти може и не може од штете коју су гордост, похлепа и интриге нанели Савином народу и Савиној цркви, позваће опет неког „саволиког“ међу нама да их мири и васпоставља изгубљено јединство и слогу. И није тачно да „никада није било овако“ и да „никада није било теже“. За Савин народ и за људе који ходе Христовим и Савиним путем сва су времена тешка. Само зло и погибелъ који им прете повремено добијају другачије лице.

И као што се почетком 13. века српски народ нашао усред ковитлаца великих промена у међународним односима и промена у свету – а тада је Савина улога била најпресуднија и спсоносна – тако и данас, слично, али срећом и сасвим другачије, једно друго царство, које ни по чему није небеско него земаљско, сувише земаљско, полако престаје да буде царство једино и тихо се топи. Јер мера човека и мера Божја једна је и иста, а све што је преко мере само себе не воли и ишчезава као да га није ни било.

Зато и најтежа искушења, пред која смо данас као народ доведени, подељени и завађени, треба да сагледамо онако као што би их сагледао Свети Сава, у времену и невремену, као изазов и искушење, и мутну кап у мору нових могућности и стварања која су пред нама.

Свети човек у времену и невремену

Пише: Ђорђе Вукадиновић
среда, 27 јануар 2010 00:14

Свети Сава нам је у аманет оставио нас саме, светосавље као вековни путоказ и оријентир, да не залутамо у мраку и историјским беспућима. Оставио нам је мисао сабрану у нити водиљи да смо, на крају крајева, ипак ми ти који одређујемо и одлучујемо своју судбину. И да нема те „интеграције“, тог савеза и те организације који ће нам помоћи ако се себе одрекнемо и ако сами себи не помогнемо. Зато је Савин говор и Савино дело позив за свако поколење да се сећа своје најлепше историје, али и да се увек поново рађа испочетка – да препознаје и делом доказује вредности које поседује као народ. Вредности на које као да смо сами већ помало заборавили и које нас са разних страна терају да што пре заборавимо.

Православље нас учи да су и светост и живот света и човека у сагласју са вољом Божјом. Зато Свети Сава не проповеда бекство од земље и света, бекство од световности, пролазног и неважног, него, напротив, борбу и стварање у свету, и откривање светости у делању и пуноћи живота. Јер испредајући причу о светости као просвети, Сава нас опомиње да је светост садржана не само у одласку, него и у силаску са Свете Горе, међ' јаву и међ' људе, и да је она такође и просвета, као и да просвета није нужно у супротности са светошћу, и да тек удружене постају права мера човековог делања и смисла. Прави светитељ ће остати светитељ и на краљевском двору и у политичкој арени. Баш као што се грешити може и у Хиландару.

То је позив у којем се преплићу ангажман, знање и веровање, и који кроз лик христоликог светитеља Саве – као и кроз покојног „саволиког“ патријарха Павла – сведочи о историјском опредељењу и бићу једног народа. Као и о његовим моралним врхунцима. То је позив народног памћења за млада поколења, подсећање на богочовечанску личност и њен пут, који води и у живот и у бескрај, и, изнад свега, смирењу и помирењу међу нама самима.

По узору на ове свете људе, данас сви ми, у границама својих могућности и упркос свим ограничењима и искушењима времена у којем живимо, морамо покушати да саучествујемо у тој светости – и да будемо људи. У добру и у злу. У времену и невремену.

Хвала им на овом позиву и на њиховом беспримерном примеру!

И хвала свима вама!

Свети човек у времену и невремену

Пише: Ђорђе Вукадиновић
среда, 27 јануар 2010 00:14

(Изговорено у Бару, 25. јануара 2010.)